

La politica: la sfida publicistica dal service public

Roger de Weck

L'occurrenza dad oz è ordvart remartgabla. Enconuschais Vus in'autra interpresa en Svizra che sa fatschenta a moda talmain conscienuisa cun la dumonda davart sia missiun e co ch'ella po realisar quella en l'avegnir? Quai demussa ina qualitat che nus considerain sco evidenta, ma ch'ins fa bain da reponderar da temp en temp.

Oliver Marchart ha ditg che la Svizra na saja betg in pajais identic cun sasez. Perquai èsi legitim da sa dumandar tge che unescha la Confederaziun e tgenins ch'en ils elements che tegnan ensemens las Svizras ed ils Svizzers.

Èn quai forsa las Alps? L'istoricher Jean-Francois Bergier ha suttastritgà da ses temp dus aspects en quel connex: pervi dals pass che collian il nord cun il sid èn las Alps d'ina vart in simbol d'avvertura. Ellas èn però era lieus da refugi e protecziun dals conflicts e da las influenzas da l'Europa: il «réduit». Duas tenutas che marcan pli che mai noss pajais. Entant associaiin nus las Alps però era cun lungas colonnas d'autos, cun las abitaziuns secundaras nunabitadas e cun las dumondas dal clima. Las Alps fan part da nossa identitat, perquai n'en elllas però betg nunproblematicas.

Èn quai alura ils mitus che collian la Svizra? Thomas Maissen ha regurdà al fatg che nossa istorgia è ina sequenza d'episodas sanguinas: guerras civilas, assassinats, mazzacras e demagogia sfranada. Bels maletgs vegls magari idealisads – maletgs statics – n'en betg adattads per servir sco liom unifitgant d'in pajais che sa sviluppescha cun ina sveltezza impressiunanta.

U ans unescha la furmla da Rimbaud, «Jau è in auter»? Marchart e Maissen fan allusiuun a quest aspect. L'emprim ha illustrà che gist la democrazia saja in simbol da nostra eterogenitad, il segund ha explitgà che ni la sociedad helvetica ni las gruppas linguisticas sa cumponian da blocs cumpacts. I basta, sch'ins pensa a la contribuziun decisiva dals immigrants e fugitivs al success da noss pajais; els èn stads ils precursurs da la democrazia directa, ils pioniers da l'industria ed ils fundaturs da nossas universitads.

Sch'i n'é nagin da queste facturs, tge èsi alura? Il «Sonderfall», la neutralitat che Maissen ha menziunà? Ma envers tgi e tge essan nus oz neutrals? En relaziun cun tge vegnин nus a restar in cas spezial, sch'ins è integrà sco nus en la normalitat e las normaziuns da l'Europa? Dapli reglas che nus surpigliant da l'Uniun europeica, pli numeros che daventan ils puncts communabels e pli ferm che nus accentuan las differenzas che ans separan.

Nus avain passentà in mez tschientaner istorgia Svizra, segnà durant la Segunda Guerra mundiala e durant la Guerra fraida da pressiun da l'exterior, per fortuna equilibrada d'ina coesiun interna solida. Tschertins preferissan che questa pressiun restass per adina. Sco sche la Svizra duvrass inimis per segirar sia coerenza, fabritgeschan els in nov inimi en furma da l'Uniun europeica che vegn definida da singuls schizunt sco «Quart Reich». Il drama da la Svizra odierna è forsa ch'ella n'è daditg betg pli circumdada d'inimis, mabain da partenaris.

Ultra da quai pudain nus esser loschs da noss success economic, pertge ch'era quel contribuescha ad ans unir ed a mitigiar cumbats da distribuziun. La Svizra, ina giada provra, è daventada in pajais bainstant. Questa bainstanza è però fragila e pudess tuttenina svanir. I na stat scrit ni en la Constituziun ni è stgalprà en il grip che la Svizra vegnia a giudair er en l'avegnir il success economic dals davos decennis. In success ch'ella ha d'engraziar tranter auter ad interpresas activas sin plaun internaziunal, sco la Nestlé – per numnar ina da las pli brigiantas e mes model d'inspiraziun. Ma igl ha era dà la Swissair ch'è oz svanida ed i dat l'UBS che na giauda betg pli il bun num d'ina giada; omaduas perditgas da l'instabilitad dal success economic.

L'element il pli ferm che ans unescha è tenor mai nossa idea da la burgaisa, dal burgais, dals *citoyens*, numnads en lur totalitat il «suveran». La democrazia ans unescha, quai è vair, ma tscha e là erodescha ella. Las pli impurtantas decisiuns na succedan betg pli sin nivel naziunal. Era decisiuns d'impurtanza eminenta, sco la garanzia da milliardas per salvar l'UBS, èn vegnidas prendidas senza consultar ni il parlament, ni il pievel. Adina dapli dumondas che pertutgan noss futur vegnan liquidadas a moda nundemocratica. La burgaisa ed il burgais stattan vinavant en il center dal sistem politic, ma han tendenzialmain adina pli pauc da dir. A medem mument è disturbà l'equiliber tranter il stadi e l'economia e l'efficacitad da l'agir dal stadi vegn messa en dumonda a priori.

Ina cumponenta civica da noss urden social che ha surmuntà tut las contestaziuns è il sistem da milissa che Vus, las commembras ed ils commembers da las uniuns purtadoras da la SSR, represchentais cun As engaschar, investir temp e defender las valurs da

l'interpresa. Per quest engaschament meritais Vus la cumplaina renconuschientscha da l'interpresa.

Ed alura datti anc in auter element ch'è gia vegnì menziunà e ch'è impurtant per la coesiun da quest pajais multifar: las instituziuns.

En franzos exista in'expressiun che n'ha nagina equivalenza en tudestg: *la défense des institutions* («la defensiun da las instituziuns» na correspunda betg precis al senn franzos). Percunter datti en tudestg ina noziun senza analogia en franzos, «Staatspolitik». Quella pudess ins numnar en rumantsch *politica da las instituziuns*. La debatta davart il service public è ina debatta da caracter instituziunal, nua ch'i na va betg mo per la voluntad suverana da construir in sistem politic e social, mabain era per la «defensiun da las instituziuns».

Nus observain co che las instituziuns vegnan disfamadas sistematicamain. Qua ils exempels:

- il Cussegl federal vegn definì sco «ils set nanins d'iert»;
- il Cussegl dals chantuns – ina chombra dal parlament, da la quala nus pudain esser loschs entaifer l'Europa e da la quala noss cusseglier d'administraziun Jean-Francois Roth ha fatg part blers onns – è tuttenina ina «chombra obscura»;
- il Tribunal federal vegn attatgà sco anc mai en sia istorgia;
- ils criticasters na schanegian era betg la quarta gronda instituziun che represchenta l'avegnir da noss pajais: las universitads. I dettia memia blers professers esters, vul dir da la Germania. Ins emblida da menziunar ch'els contribueschan a rinforzar la plazza scientifica svizra, sco quai che professor Thomas Maissen ed auters Svizzers èn da lur vart activs a l'exterior;
- era duas instituziuns pli pitschnas, duas interpresas cun ina gronda autonomia, stattan en il focus da la critica: la Banca naziunala svizra e la SSR.

Las instituziuns solidas che van cun il temp èn il liom il pli efficazi en in pajais structurà en pitschnas parts. Ellas sulettas èn bunas da garantir l'equiliber tranter ils pli differents interess. Tgi che donnegescha questas instituziuns fa donn al pajais eterogen che dependa

pli fitg che auters da talas fermas instituziuns. Crititgar la laver da las instituziuns, far attent a las fermezzas e deblezzas da lur prestaziuns è in'obligaziun civica ed il duair da mintga schurnalista e schurnalist. Ma las attatgar, las metter da princip en dumonda e las discreditar constantamain senza offrir alternativas – quai fa donn. Tgi che disfamescha las instituziuns metta savens er en dumonda la raschun d'esser dal service public che sa pusa sin las instituziuns e sin la volontad da cuntanscher in equiliber tranter interess divergents.

En ses referat recorda Thomas Maissen ch'i deva en la veglia Confederaziun mintga tschientaner cun precisiun metronomica ina guerra civila, però betg pli durant ils davos 170 onns, e quai n'è nagina casualitat. Tge han ils liberals fatg suenter lur victoria en la davosa guerra civila, la guerra dal Sonderbund dal 1847?

- Els han entretschè sapientivamain ils interess dals chantuns da la giuvna Confederaziun, uschia che nagin na pudeva pli far guerra in cunter l'auter.
- Els han mess ad ir ina maschina dal cumpromiss imposanta e plauna, ma incrediblamain efficazia, numnada Berna federala.

Cun circa in tschientaner retard, suenter la Segunda Guerra mundiala, ha era l'Europa imità il model helvetic.

- Ella ha entretschè ils interess dals inimis d'antruras cun stgaffir al cumentzament la Communidad europeica per charvun ed atschal: ella ha collectivisà quai ch'i dovrà per far guerra – l'energia e l'atschal – per che la Germania e la Frantscha na possian mai pli far guerra ina cunter l'autra.
- Ella ha creà a Bruxelles in'instituziun da cumpromiss, sumegliantamain plauna, ma efficazia sco la nossa.

Tgi che metta en dumonda l'equiliber dals interess è pront da sacrificiar il service public a favur da l'ideologia, sco quai che Jean-François Roth ha menziunà, u alura a favur dal commerzi. Ils purschiders privats vulan in service public reduci che na fiss betg pli bun da cuntanscher il grond public. La responsabladad per questa situaziun è d'attribuir per part al service public sez, perquai ch'el n'ha betg adina definì cler avunda tge ch'è sia incumbensa ed è savens guntgì a las dumondas davart sia rolla. Dumondas, a las qualas nus essan oz però gugent pronts da responder, e quai cun buns arguments.

Sco quai che Jean-François Roth ha già suggerritgà, s'oppone la SSR a la politica autoritaria da quels che vulan surpigliar la controlla da las instituziuns independentas. Sias respostas van en la dretga direcziun.

Tge signifitga quai per il schurnalissemm da la SSR?

En emprima lingia vai per defender l'independenza, il tema che ha formà il fil cotschen dal referat da Jean-François Roth.

Il schurnalissemm sto sa drizzar a las burgaisas ed als burgais, betg a consumertas e consuments da politica: la politica n'è betg ina martganzia, l'essenza da la politica è pli impurtanta ch'il marketing politic e tut quai che vegn inscenà enturn quel. Las virtids burgaisas sa differenzieschan in pau da quellas da consumertas e consuments.

Ils *citoyens* èn era consuments, ma la dimensiun da *citoyen* prevala. Il public sa cumpona d'individis. Als respectar ed als intermediar a moda interessanta la complexitad dal mund signifitga respectar il pievel. Quai includa en noss pajais, il pajais il pli globalisà dal mund, d'avair l'avertadad necessaria per chapir ils contexts internaziunals e ses mecanissem.

En segunda lingia hai num realisar l'integrazion. In tema che ha caracterisà ils referats dad omadus professers.

Ina da las prestaziuns istoricas da la Svizra è ch'ella ha integrà successivamain ils differents currents politics en il guvern dal pajais. A l'entschatta eran sulettamain ils liberals represchentads en la regenza. Alura èn vegnids recepids il 1891 ils conservativs catolics. Grazia a l'introducziun dal sistem da proporz per il Cussegl naziunal èn alura arrivads il 1919 ils socialdemocrats. Il punct culminant da quest svilup è stada il 1959 la furmla magica per l'elecziun dal Cussegl federal.

La sfida che spetga ussa las forzas las pli impurtantas represchentadas en la regenza – era ils Verds vegnan baud u tard a far part da quella – è l'integrazion dals esters. In'incumbensa confidada er a la SSR en la concessiun: integrar las differentas regiuns da la Svizra e quels ch'en vegnids da nov en noss pajais. En il film documentar «Vol Spécial», ha la RTS era dà il pled ad arrestads da repatriament: in exemplu da vair schurnalissemm per l'entira SSR.

Plinavant, sco quai che han accentuà ils dus referents, inditgar alternativas en in mund ch'è mo apparentamain senza alternativas.

Nus na stain betg a la fin da l'istorgia, mabain a l'entschatta d'in nov cumenzament e l'unic schurnalissemm critic è quel ch'è abel da mussar alternativas. Pli critic ch'è quest

schurnalisse, pli fitg ch'el sto vegnir pratigà cun professiunalitat per sa defender cunter attatgas externas. La rolla dal schurnalisse è da princip pauc cumadaivla, ma il schurnalisse po daventar anc pli malcumadaivel, sch'el sa sprova da far uschè paucs sbagls sco pussaivel!

Da las analisas dals scienziads è la finala sortì anc in ulteriur aspect, numnadama quel da considerar la Svizra vinvant sco ina spezia da project. Ella n'è betg in pajais cun ina data da naschientscha precisa, saja quai il 1291 u il 1848, mabain ina naziun en svilup constant. Da quest project è la SSR ina pitschna part. Sch'ella vul ademplir endretg ses mandat, sto ella restar fidaivla al pensar illuministic che ha produci ils meds da massa, la democrazia ed il stadi federal. Senza l'illuminissem na dessi betg ils meds da massa, ed ils meds da massa che s'allontaneschan da quel tradeschan sasezs. Las tentaziuns èn grondas. Tgenins èn ils instruments dal populissem che sa drizza main a las burgaisas ed als burgais mabain plitost a las consumetas ed als consuments da politica?

- la personalisaziun permanenta, era sch'i va il pli savens per structuras e mecanissem;
- l'accentuaziun dal conflict, malgrà che nus savain che cumpromiss èn savens la meglra soluziun;
- l'estrema simplificaziun, malgrà ch'il mund daventa adina pli complex;
- la cultivaziun da temas edemoziuns, malgrà ch'ina avischinaziun raziunala pretenda dad objectivar quellas;
- la separaziun da «Nus ed ils auters» cun l'intent da divider, era sche l'integraziun signifitga in'incumbensa elementara en il senn illuministic.

Ils instruments da la pressa da sensaziun e dal populissem èn ils medems; igl è in tschert tip da pressa ed in tschert tip da politica che s'allieschan – era sch'els fan finta da crititgar in l'auter. La SSR na dastga betg suandar lur exempl.

In professer da dretg penal ha ditg dacurt: pli baud vegniva la glieud sentenziada ed alura messa al pal da la vargugna, oz però vegn l'emprim inculpà e pir suenter forsa condemnà – u declerà per nunculpant. La defensiun da las instituziuns e dal service public signifitga la defensiun dal Stadi da dretg.

Era las uniuns purtadras cun lur ferma veglia da garantir la qualitad, sco quai ch'ins ha vis oz, vulan contribuir lur part communitgond a la SSR tge che interessa la publicitat ed a la publicitat quai che stat a cor a la SSR. Questa rolla che Vus, stimadas dunnas e preziads signurs, surpigliais cun passiun e motivaziun survegn adina dapli impuranza. Ma permettai damai da resumar il referat da Jean-François Roth cun ina frasa simpla, ma clera e precisa: «Mo vulair insatge bun na tanscha betg, ins sto far». Nus As engraziain per quai che Vus faschais!
